

визначає місця походження окремих іконописців і доповнює відомості про осередки малярства. Наукові статті, написані Л. Коць-Григорчук на теми, пов'язані з цією проблематикою, містять водночас цінну інформацію і для мистецтвознавства, і для української епіграфіки та палеографії, і для історії української мови. Адже досліджувано всебічно невивчену досі обширну ділянку спільного функціонування в Середньовіччі пам'яток мистецтва, мови та письма.

Ця діяльність дала підстави Міністерству культури України нагородити Лідію Михайлівну Григорчук почесною відзнакою „За досягнення в розвитку культури і мистецтв“ (№ 1313 від 25 листопада 2005 р.).

Водночас Лідії Михайлівні належить комплексне вивчення джерел українського книгодрукування. Їх шукає й ствердно знаходить у першій половині XV ст., тобто за понад сто років до виходу у світ львівського Апостола Івана Федорова. Мовиться, зокрема, про вузькошрифтове Четвероєвангеліє, вперше відбите, як припускає дослідниця, в друкарні Степана Дропана і лише віддруковане згодом, на початку 50-х рр. XVI ст., у кириличній, найімовірніше українській, „привезеній з Польщі“, т. зв. анонімній друкарні.

Протягом тривалого часу вчена займається картографуванням різних мовознавчих, зокрема діалектологічних явищ української мови, виявила розбіжності в дослідженнях тих самих мовних (діалектних) особливостей. До появи її розвідок неоднаковою була міра узагальнень, різнилися погляди на вияви статичного та динамічного в діалектному мовленні, варіанти мовних рис розцінювано як окремі риси тощо. Це й породжувало дискусії у лінгвістичних середовищах. Допомогли пояснити ситуацію основи теорії прямої перспективи, вперше засновані в мовознавстві Л. Коць-Григорчук.

Лідія Михайлівна — співтворець Атласу української мови. Була співредактором другого тому АУМ, склала 86 карт з коментарями. Тоді процес складання тому вже закінчувався — бракувало лише двох початкових фонологічних карт на системи вокалізму, що їх згодом виконала Лідія Михайлівна за своїм задумом. Хоч і викреслено на хвилі репресій її прізвище зі складу редакторів другого тому, не припиняла його редагування.

Як відомо, Атлас української мови — це здійснена мрія поколінь українських діалектологів і вод-

ночас дуже важливий етап у розвитку української лінгвогеографії як окремої науки. Інтерпретація карт цього атласу дає, як свідчать праці Лідії Коць-Григорчук, нові погляди на життя (стан і розвиток) мови та породжує особливі методи його вивчення.

У процесі такої праці співробітників АУМ створювалась українська школа лінгвогеографії Ф. Жилка, учасником та співтворцем якої була й Лідія Коць-Григорчук. Було вироблено своєрідну методіку картографування системно-структурних взаємозв'язків між елементами діалектного мовлення.

Ініційовану Т. Назаровою (вперше у світі) ідею картографувати системи вокалізму, реалізовано в АУМ у двох варіантах. Другий з них належить Лідії Григорчук. Дослідниця склала також найбільшу в АУМ кількість рідкісних у лінгвогеографії синтаксичних карт, вона ввела в лінгвістичне картографування ідею розрізнення статичного й динамічного; запропонувала позначати в легендах карт крайні точки амплітуди коливань виявів тенденцій.

Дослідниця зберігає вдячну пам'ять про своїх учителів та друзів, проходить дорогами їх життя і праці у спеціальних студіях і нарисах-спогадах, свідченням чого є книжка „Нестерті сліди“ (2008). До ювілею з'явилась нова монографія „Діпінті українських середньовічних ікон“ (2011).

Нині дослідниця вважає, що треба до кінця вивчити на підставі АУМ специфіку українського діалектного простору, узагальнити відомості про його рельєф та визначити напрями еволюції українського діалектного мовлення.

Вона переконана, що закладене в основу лінгвогеографічних досліджень уявлення про безперервність діалектного простору зобов'язує лінгвістів:

— до поглибленого послідовного вивчення його рельєфу;

— до вивчення еволюції в ньому діалектного мовлення.

Це і є ті основні невисвітлені досі в українському мовознавстві проблеми, які перебувають сьогодні в її полі зору.

Л. Коць-Григорчук — д. чл. НТШ (з 28 березня 1992 р.), їй належить чимало публікацій у виданнях Товариства. Нині з'являються нові виняткової наукової вартості монографії ученої. „Нехай не знає втоми та рука, що добре зерно в добру землю сіє“.

Уляна ЄДЛІНСЬКА

30 вересня 2011 р. виповнилося 80 років Михайлові Семеновичу Бродному — видатному вченому в галузі фізики твердого тіла, нелінійної оптики і квантової електроніки, заслуженому діячеві науки і техніки України, почесному директору Інституту фізики НАН України, академіку НАН України і д. чл. НТШ (від 28 листопада 2009 р.).

Народився М. Бродний 30 вересня 1931 р. у с. Сівка-Войнилівська на Івано-Франківщині. Родина Бродних відзначалася працелюбністю, інтелігентністю, активною участю у діяльності

„Просвіти“. Дітей виховували на засадах християнської моралі та любові до рідної землі.

Після закінчення навчання у середній школі в Бурштині 1948 р. вступив на фізико-математичний факультет Львівського університету, де слухав лекції проф. Василя Міліянчука з курсу електродинаміки та проф. Мирона Зарицького з курсу вищої математики. Пережив складні й жахливі часи тоталітарного режиму, коли заарештовували його колеги по навчанню. 1953 р. з відзнакою закінчив університет і подався до Києва продовжувати навчання в аспірантурі.

У листопаді 1953 — жовтні 1956 рр. М. Бродний був аспірантом відділу фізики кристалів Київського інституту фізики НАН України і під керівництвом доктора фізико-математичних наук, професора (згодом академіка) Антоніни Федорівни Прихотько готував дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних

70

наук на тему „Дослідження поглинання і дисперсії світла у кристалах деяких поліциклічних сполук“ (захистив у червні 1957 р.). З жовтня 1956 р. у тому ж відділі працював молодшим, а від червня 1960 р.— старшим науковим співробітником. Від 1962 р.— член редколегії періодичного збірника-журналу „Квантова електроніка“.

У травні 1963 р. вчений захистив докторську дисертацію „Оптичні властивості кристалів в області екситонного поглинання“. Відтак у лютому 1965 р. став засновником і залишається незмінним завідувачем відділу нелінійної оптики Інституту фізики. З вересня 1964 р.— професор Київського політехнічного інституту (наукове звання професора отримав у листопаді 1965 р.).

У березні 1972 р. М. Бродин став членом-кореспондентом АН України, а з березня 1975 р. він очолює Секцію фізики неметалічних кристалів у Координаційній раді АН України з фізики твердого тіла. У квітні 1982 р. його обрано академіком АН України, і в 1990—1998 рр. виконував обов'язки академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України.

З червня 1987 р. по травень 2006 р. Михайло Семенович обіймав посаду директора Інституту фізики НАН України, а відтоді — його почесний директор. Він зберіг і розвинув кращі традиції цієї інституції, яка є найстарішим науковим закладом фізичного профілю в Україні. В Інституті утвердилися нові наукові напрями, зокрема фізика рідких кристалів, фізика біологічних систем та нанофізика. На світовому рівні ведуться роботи в галузі лазерної фізики та нелінійної оптики, фізики твердого тіла і фізичної електроніки. Про високий рівень досліджень свідчать гранти різних міжнародних наукових фондів, за кількістю яких Інститут лідирує серед інших інститутів НАН України.

М. Бродин — голова Наукової ради НАН України з квантової електроніки, а також член кількох наукових рад НАН України і Російської академії наук. Член Українського фізичного товариства, Українського оптичного товариства, Американського фізичного товариства, також міжнародних оргкомітетів і координаційних рад з нелінійної оптики і квантової електроніки, учасник багатьох міжнародних конференцій. Він був

Наприкінці жовтня цього року видатному українському історикові, д. чл. НТШ (з 9 грудня 2006 р.) Феодосієві Стеблійові виповнилося 80 років.

Народився ювіляр 21 жовтня 1931 р. у с. Суходолах Бродівського району на Львівщині. Після закінчення 1949 р. середньої школи почав учителювати. 1954 р. закінчив історичний факультет Львівського університету,

1957 р.— аспірантуру за спеціальністю „історія України“. Потрапивши за результатом конкурсу у відділ історії України Інституту суспільних наук, молодий історик увійшов до кола учнів та послідовників акад. Івана Крип'якевича. Феодосій Стеблій довгі роки працював на посадах завідувача відділу історії України, заступника директора з

головним редактором „Українського фізичного журналу“ (2002—2010), нині — член редколегій міжнародних журналів „Квантова електроніка“, „Materials Science“, „Фізика напівпровідників, квантова та оптоелектроніка“, „Світ фізики“, „Ukrainian Journal of Physical Optics“.

Лауреат багатьох премій: Ленінської премії в галузі науки (квітень 1966 р.), державної премії УРСР в галузі науки і техніки (грудень 1974 р.), Державної премії СРСР в галузі науки (грудень 1987 р.), Державної премії України в галузі науки і техніки (грудень 1994 р.), премії імені К. Синельникова НАН України (березень 1998 р.). З березня 1997 р. член Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки.

Заслужений діяч науки і техніки України (1992), нагороджений орденом „За заслуги“ III і II ступенів (травень 1999 і 2008 р.), медаллю ім. С. І. Вавилова — нагородою Оптичного товариства імені Д. С. Рождественського (2000). Почесний доктор Львівського національного університету ім. Івана Франка (лютий 2000 р.) і Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (2009).

М. Бродин є автором понад п'яти монографій, 400 наукових праць і десятків офіційних свідочств на винаходи, створив авторитетні школи дослідників, які плідно працюють у галузях нелінійної оптики, лазерної фізики та фізики твердого тіла. У сучасних умовах динамічного розвитку науки, насамперед фізики, вчений зумів започаткувати низку важливих наукових напрямів, що їх визнають авторитетні спеціалісти з різних країн. Це:

- низькотемпературна кристалооптика і спектроскопія кристалів;
- шаруваті кристали. Поверхневі екситони;
- спектроскопія поляритонів;
- напівпровідникові лазери. Міні-лазери;
- динамічна голографія;
- нелінійна оптика: двофотонні збудження напівпровідників; оптична бістабільність; генерація гармонік; міжмодові взаємодії;
- лазерна фотоакустична спектроскопія.

М. Бродин зустрів свій ювілей сповнений сил і продовжує плідно працювати для розвитку вітчизняної науки. З роси та з води!

Ярослав ДОВГИЙ

наукової роботи, двічі (у 1981—1982 та 1988—1990) виконував обов'язки директора інституту. На початку 1990-х рр. учений сформував відділ нової історії України, який він очолює дотепер. Отже, як свого часу справедливо зазначив академік Ярослав Ісаєвич, „Феодосій Стеблій — один із тих хто, будував цей інститут, представляли і представляють його у світі науки“.

Заслужене визнання в наукових колах України та за її межами Феодосій Стеблій здобув ще у непростих 1960—1970-х рр., насамперед завдяки ґрунтовному дослідженню соціальної історії галицького селянства у першій половині та середині XIX ст. 1961 р. учений опублікував окремою монографією свою кандидатську дисертацію „Боротьба селян Східної Галичини проти феодалного гніту в першій половині XIX ст.“ Згодом він став співупорядником фундаментальних збірників документів і матеріалів „Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772—1849)“ (К., 1974), „Селянський рух на Україні 1826—1849 рр.“ (К., 1985), що розкривали широку панораму життя східногалицького села.